

Список використаної літератури

1. Борисов В. И. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения / В. И. Борисов, С. В. Гизимчук. – Харьков : Консум, 2001. – 160 с.
2. Основания уголовно-правового запрета (криминализация и декриминализация) / под ред. В. Н. Кудрявцева и А. М. Яковлева. – М. : Наука, 1982. – 302 с.
3. Борисов В. И. Дотримання принципу Конституційної відповідності у проєкті Кримінального Кодексу України / В. И. Борисов // Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: проблеми, досвід, перспективи : матеріали наук.-практ. конф. (25 черв. 1997 р.). – К. ; Х. : Право, 1998. – С. 171–173.
4. Про охорону дитинства : закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
5. Крестовська Н. М. Проблеми вдосконалення правового захисту дітей від різних форм насильства / Н. М. Крестовська // Закон і підліток : матеріали обл. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 27 жовт. 2000 р.) / гол. ред. Ю. Л. Титаренко. – Донецьк : ДІВС, 2001. – С. 180–186.
6. Юзікова Н. С. Кримінально-правові проблеми відповідальності проти неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Юзікова Наталія Семенівна. – О., 1999. – 191 с.
7. Борисов В. И. Основные проблемы охраны безопасности производства в уголовном законодательстве Украины : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Борисов Вячеслав Иванович. – Харьков, 1992. – 399 с.
8. Кевлова Л. В. Социальные и правовые принципы защиты детей в Украине от противоправных посягательств на их личные права / Л. В. Кевлова // Закон і підліток : матеріали обл. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 27 жовт. 2000 р.) / гол. ред. Ю. Л. Титаренко. – Донецьк : ДІВС, 2001. – С. 173–180.
9. Голіна В. В. Основні положення концепції Закону України про попередження насильства в сім'ї / В. В. Голіна // Проблеми насильства в сім'ї: правові та соціальні аспекти / упоряд. О. М. Руднева ; наук. ред. А. П. Гетьман. – Х. : Право, 1999. – С. 10–23.

Надійшла до редколегії 08.06.2012

ЗАСЛАВСКАЯ М. Г. НОРМАТИВНЫЕ ФАКТОРЫ СОЦИАЛЬНОЙ ОБУСЛОВЛЕННОСТИ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА НЕНАДЛЕЖАЩЕЕ ИСПОЛНЕНИЕ ОБЯЗАННОСТЕЙ ПО ОХРАНЕ ЖИЗНИ И ЗДОРОВЬЯ ДЕТЕЙ (СТ. 137 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ)

Рассмотрены нормативные факторы социальной обусловленности уголовной ответственности за ненадлежащее исполнение обязанностей по охране жизни и здоровья детей по ст. 137 Уголовного кодекса Украины.

ZASLAVSKA M. NORMATIVE FACTORS OF SOCIAL CONDITIONALITY OF CRIMINAL LIABILITY FOR INADEQUATE FULFILLMENT OF DUTIES ON PROTECTION OF LIFE AND HEALTH OF CHILDREN ACCORDING TO ART. 137 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Standard factors of social conditionality of criminal liability for inadequate fulfillment of duties on protection of life and health of children according to Art. 137 of the Criminal Code of Ukraine are considered.

УДК 351.743+340.134(477)

І. В. ЗОЗУЛЯ,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
навчально-наукового інституту права та комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПЕРЕБІГ РЕФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МВС УКРАЇНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ «БІЛОЇ КНИГИ» ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК: СТАН ІВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

Виконано аналіз результативності заходів із удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази в перебігу реформування внутрішніх військ МВС України, висвітлених Головним управлінням внутрішніх військ МВС України в «Білих книгах» внутрішніх військ у 2008 та 2011 роках.

Реформування внутрішніх військ у складі Міністерства внутрішніх справ України є одним із актуальних завдань сьогодення. Разом із тим, перебіг означеного реформування не отримав такого широкого оприлюднення в науковій літературі, як, наприклад, реформування

органів внутрішніх справ. До того ж, наразі щодо цього не вирішеними є багато питань, включаючи й розроблення термінологічного апарату реформування внутрішніх військ та, власне, й аналізу результатів реформування тощо.

О. М. Шмаков та О. В. Лавніченко головною метою реформування та розвитку внутрішніх військ (далі – ВВ) вважають їх переформування в мобільне спеціальне військове формування держави з правоохоронними повноваженнями [1]. Разом із тим, внутрішньовідомче правове регулювання стосовно завдання з реформування ВВ на період аж до 2015 р. вже знайшло своє втілення у відповідному наказі МВС України від 29 листопада 2006 р. № 1167, а також у базовій Концепції розвитку системи Міністерства внутрішніх справ за Постановою Кабінету Міністрів України від 24 квітня 1996 р. № 454.

У зв'язку з цим нагадаємо, що згідно з Указом Президента України «Про перевірку стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України» від 4 вересня 2008 р. № 803/2008 [2] у період з 15 по 30 вересня 2008 р. було запропоновано здійснити інспекційну перевірку стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України (п. 1), для чого передбачалося утворення Інспекційної комісії з перевірки стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України (п. 2), а за її результатами – підготовка висновків і пропозицій для інформування Президента України (п. 3).

Станом на сьогодні можна зазначити, що, крім оприлюдненої мети інспекційного заходу – перевірки стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України і термінів проведення інспекційного заходу, *суспільству не доводилось*¹ перелік об'єктів, на яких здійснюються інспекційні заходи; елементи, які перевірялись у ході інспекційного заходу; склад інспекторської комісії (групи); загальний порядок проведення інспекційного заходу; заходи щодо забезпечення роботи інспекторської комісії; форма та строк подання звітних матеріалів, що цілком зрозуміло з потреби на збереження певної державної таємниці. Проте вже сам факт оприлюднення Президентом України Указу про проведення інспекційної перевірки стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, на нашу думку, по-перше, свід-

чить про стурбованість Президента України станом означеного реформування, по-друге, мав би потягти на тому ж рівні й *наступне доведення до суспільства результатів цієї перевірки*, оскільки це зачіпає певною мірою стан національної безпеки держави. Оскільки цього так і не було свого часу зроблено, то нічим іншим, ніж тим, що оброблення результатів перевірки триває досі, це пояснити не можна.

Саме тому стан із реформуванням Внутрішніх військ МВС України, за відсутністю інших нормативно-правових актів такого рівня, можна співвіднести з названим Указом [2] та часом його видання як відправною точкою для аналізу, а також сьогоденням як його кінцевою точкою на даний момент. Одним із шляхів з'ясування результативності реформування є, серед інших, аналіз офіційної позиції щодо реформування, зокрема, з удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази, яка висвітлена Головним управлінням внутрішніх військ МВС України в «Білих книгах» Внутрішніх військ. Саме порівняння викладених у них відомостей про Внутрішні війська МВС України, наприклад, за 2008 та 2011 роки *дозволить отримати необхідні оціночні дані та зробити висновок про результативність заходів із удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази в перебігу реформування, що і є метою статті*. Саме тому у передмові до третього видання «Біла книга 2008: Внутрішні війська» зазначено, що воно присвячене підсумкам виконання першого етапу реформування внутрішніх військ, передбаченого Концепцією розвитку внутрішніх військ на період до 2015 року [3, с. 2], а у виданні «Біла книга 2011: Внутрішні війська МВС України» – що в ньому висвітлюється поточний стан внутрішніх військ та головні напрями подальшого розвитку [4, с. 2].

Передусім слід зазначити, що практика видання Внутрішніми військами «Білої книги» не є поодиноким – сьогодні в державі з метою висвітлення результатів діяльності силових та правоохоронних структур заплановані або також видаються: «Біла книга Служби безпеки України», «Біла книга Державної прикордонної служби України», «Біла книга Збройних Сил України»². Зокрема, видання останньої

¹ Тут і далі виділення курсивом наші. – І. З.

² Вже в Річній національній програмі на 2009 р. з підготовки України до набуття членства в Організації Північноатлантичного договору за Указом Президента України від 07.08.2009 № 600/2009 повідомлялось, що опубліковано «Білі книги»

регламентовано ст. 20 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», і здійснюється «з метою систематичного інформування громадськості про діяльність Воєнної організації держави і правоохоронних органів, наявні проблеми в цій сфері та їх вирішення...» [5].

Так, у вступному слові до видання 2008 р. все ж таки йдеться про «обрання правильного шляху реформування за результатами проведеного у 2008 році інспектування військ» та про другий етап якісного оновлення внутрішніх військ з 2009 року, кінцевою метою якого стане трансформація їх в оптимальне за чисельністю мобільне військово-формування, всебічно забезпечене відповідно до ресурсних можливостей держави, здатне якісно виконувати покладені на нього завдання [3, с. 5–6], а у вступному слові до видання 2011 р. – про вимогу перегляду покладених завдань, оптимізацію структури та складу, коригування чисельності [4, с. 4], тобто в обох випадках стисло окреслюється майбутня перспектива внутрішніх військ, хоча починаючи з 2009 р., й обмежена «відповідно до ресурсних можливостей держави», згідно з чим і будуть виконуватись покладені на ВВ завдання (навіть обіцяно, що «якісно»), які фактично з 2012 р. будуть «переглядатись».

Найбільш важливими для аналізу є розділ 1 «Підсумки розвитку внутрішніх військ у 2008 році» (зокрема «Виконання 1 етапу Концепції розвитку внутрішніх військ» та «Перевірка стану реформування внутрішніх військ Інспекційною комісією Секретаріату Президента України»³) у «Білій книзі – 2008», а також розділ 1 «Підсумки розвитку внутрішніх військ МВС України» (зокрема «Реформування внутрішніх військ у 2011 році» та «Заходи подальшого розвитку внутрішніх військ») у «Білій книзі – 2011».

Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної прикордонної служби України, внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, Державної митної служби України, Служби безпеки України. Міністерством оборони України щороку видається «Біла книга. Оборонна політика України».

³ Який, мабуть, слід вважати аналогом спільного – Президента України та внутрішніх військ МВС України – звіту перед українським народом.

На жаль, анонсована як певне досягнення у 2008 р. розробка Головним управлінням внутрішніх військ проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про внутрішні війська МВС України» так і не отримала своєї реалізації⁴, а розробка проекту Указу Президента України «Про внесення зміни до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277, який було видано Президентом України 24 березня 2008 р. за № 260, не мала безпосередньо для реформування ВВ ніякого суттєвого значення, оскільки стосувалась тільки керівництва військ та граничних звань за їхніми посадами. Аналогічне зауваження стосується й пропозицій Головного управління, реалізованих у Постанові Кабінету Міністрів України від 26 березня 2008 р. № 253 щодо грошового забезпечення командувача внутрішніх військ МВС [3, с. 9–10].

Пропозиції Міністерству внутрішніх справ України з боку Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони України від 9 квітня 2008 р. із підготовки змін законодавства щодо підпорядкування до кінця 2008 р. внутрішніх військ МВС України відповідно до положень Конституції України та до завдань ВВ, не визначали суб'єкта підпорядкування – Президента України, Міністра внутрішніх справ або Кабінет Міністрів України – і не вирішували тогочасних проблем закріплення владних повноважень у державі з використанням внутрішніх військ [6]. Своєчасно не завершеним до кінця 2010 року, як бачимо сьогодні, було й рішення Комітету щодо «приведення організаційно-штатної структури і чисельності внутрішніх військ МВС України у відповідність до їх призначення та виконання завдань як у мирний час, так і в особливий період». З невідомих причин у «Білій книзі – 2008» із рішення Комітету взагалі було вилучено пункт «в) провести розрахунки та передбачити бюджетне фінансування в період 2009–2010 років призначеного для повного переоснащення внутрішніх військ сучасними озброєнням і військовою технікою» [3, с. 10–11; 7].

⁴ Слід зазначити, що тільки на вересень 2012 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1345-р для вирішення проблеми з визначення правових засад організації, порядку діяльності та функцій внутрішніх військ МВС була запланована підготовка законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України».

У свою чергу, анонсоване у «Білій книзі – 2011» вдосконалення законодавчої і нормативно-правової бази діяльності внутрішніх військ фахівцями Головного управління внутрішніх військ МВС України з розроблення та затвердження в установленому порядку нормативно-правових актів, стосовно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1995 року № 137» від 12 жовтня 2011 р. № 1042 щодо військових частин спеціального призначення *полягало в заміні словами «внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ» забутих з 1995 р. і не виправлених своєчасно слів «військ внутрішньої та конвойної охорони», а поширення норм харчування на військовослужбовців ВВ* за Постановою Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2011 р. № 1281 *слід віднести скоріше до тилового забезпечення, ніж до безпосередньої діяльності внутрішніх військ, як було проголошено. До того ж, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про віднесення посади головного спеціаліста Головного управління внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ до п'ятої категорії посад державних службовців» від 27 липня 2011 р. № 728-р, який за посадовими обов'язками є радником командувача внутрішніх військ щодо роботи з ветеранами, на нашу думку, взагалі має персоніфікований характер і вирішує інтереси конкретних посадових осіб.*

Позитивні аспекти має розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 505-р «Про передачу в 2011 році деяких бюджетних призначень Міністерству внутрішніх справ» коштів від Міністерства енергетики та вугільної промисловості за програмою «Фізичний захист ядерних установок та ядерних матеріалів» в сумі 8268 тис. грн фактично Головному управлінню внутрішніх військ, а також у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 6 липня 2011 р. № 646-р, яким затверджувалась гранична кількість Головного управління внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ – 265 військовослужбовців та 21 працівник.

Разом із тим, на нашу думку, *не виправдані є зволікання з виданням наказу МВС України від 20 липня 2011 р. № 443 «Про затвердження Переліків посад та умов зарахування військовослужбовцям внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України вислуги років для призначення пенсій на пільгових умовах (один місяць служби за півтора місяця)», оскільки таке право було надано керівництву Міністер-*

ства ще 17 липня 1992 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей» № 393 (а фактично – з 19 вересня 1993 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 747). Хоча означений наказ стосується тільки підрозділів внутрішніх військ МВС з охорони дипломатичних і консульських представництв іноземних держав та таких частин і спецпідрозділів спеціального призначення внутрішніх військ МВС України, як «Скорпіон», «Омега», «Кобра», «Скат», «Лаванда», «Тінь», «Барс», «Ягуар», «Гепард», «Тигр», є підстави вважати, що його дію невдовзі буде перенесено й на інші підрозділи.

Стосовно повідомлення у «Білій книзі – 2011» про розроблення фахівцями Головного управління внутрішніх військ МВС України проекту Указу Президента України «Про затвердження Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві внутрішніх військ МВС України», то станом на середину поточного року будь-яка офіційна інформація про перебіг діловодства з цього приводу відсутня. Те саме стосується й анонованих проектів нової редакції Статуту бойової служби внутрішніх військ МВС України, наказів МВС «Про затвердження Положення про конкурсний відбір суб'єктів оціночної діяльності у випадках відчуження військового майна внутрішніх військ МВС України» та «Про затвердження Положення про продовольче забезпечення внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України у мирний час» [4, с. 7–8].

Також наразі не був прийнятий надісланий на опрацювання та погодження до заінтересованих центральних органів виконавчої влади Проект Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження опису зразків та норм забезпечення льотним та спеціальним одягом працівників льотного, льотно-підйомного та інженерно-технічного складу авіації внутрішніх військ МВС України», хоча його актуальність саме для цієї категорії працівників, на нашу думку, є спірною. І навпаки, 17 квітня 2012 р. було оперативно підписано та зареєстровано в Мінюсті України наказ МВС України «Про внесення змін до наказу МВС від 10 березня 2009 року № 102 “Про затвердження Умов оплати праці працівників (невійськовослужбовців)

льотного, льотно-підйомного, інженерно-технічного складу авіації внутрішніх військ МВС України» № 332.

Щодо результатів інспекційної перевірки стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України за Указом Президента України [2], то повідомлялось, що структура, чисельність, та розташування підрозділів внутрішніх військ відповідають вимогам нормативно-правових актів і дозволяють виконувати завдання за призначенням; морально-психологічний стан особового складу управління територіальних командувань, з'єднань і частин внутрішніх військ стабільний, керований та забезпечує виконання поставлених завдань за призначенням; керівний склад Головного управління внутрішніх військ територіальних командувань, з'єднань і частин спроможні забезпечити організовану та злагоджену роботу, приймати рішення відповідно до завдань та умов, що ви-

никли, упевнено і безпосередньо здійснювати управління підпорядкованими частинами та підрозділами. На жаль, стан забезпечення реформування та діяльності внутрішніх військ законодавчою та нормативно-правовою базою фахівцями Секретаріату Президента та Апарату РНБО України не перевірявся, що свідчить про певні недопрацювання інспекції.

Оскільки Науковий інститут стратегічних досліджень РНБО України зауважив, що «інформування правоохоронними органами суспільства щодо своєї діяльності на вебсторінках та у виданнях «Білих книг» не має зворотного зв'язку. Прозорість правоохоронної системи залишається низькою» [8, с. 112], то сподіваємось принаймні стосовно результативності заходів із удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази в перебігу реформування внутрішніх військ МВС України цією роботою ситуацію дещо змінити на краще.

Список використаної літератури

1. Шмаков О. М. Напрямки розвитку внутрішніх військ МВС України / О. М. Шмаков, О. В. Лавніченко // Честь і закон. – 2006. – № 3. – С. 3–10.
2. Про перевірку стану реформування внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України : указ Президента України від 4 верес. 2008 р. № 803/2008 // Офіційний вісник Президента України. – 2008. – № 33. – Ст. 1066.
3. Біла книга 2008: Внутрішні війська МВС України. – К. : Голов. упр. внутр. військ МВС України, 2009. – 113 с.
4. Біла книга 2011: Внутрішні війська МВС України. – К. : Голов. упр. внутр. військ МВС України, 2012. – 100 с.
5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : закон України від 19 черв. 2003 р. № 975-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.
6. Зозуля І. В. Нормативно-правове підґрунтя спроб закріплення владних повноважень у державі з використанням внутрішніх військ МВС України / І. В. Зозуля // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Вип. 9. – 2008. – С. 97–102.
7. Рішення Комітету щодо стану виконання відповідних програм розвитку внутрішніх військ МВС України, запланованих на 2008 рік заходів та про можливе внесення змін до чинного законодавства, яким врегульована їхня діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://komnbo.rada.gov.ua/komnbo/control/uk/publish/article?jsessionid=2841FE6F64C52886EE2887692E1BD6FE?art_id=45745&cat_id=44731. – 9 квіт. 2008 р.
8. Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики / за заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К. : НІСД, 2008. – 185 с.

Надійшла до редколегії 18.06.2012

ЗОЗУЛЯ І. В. ХОД РЕФОРМИРОВАНИЯ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МВД УКРАИНЫ ПО МАТЕРИАЛАМ «БЕЛОЙ КНИГИ» ВНУТРЕННИХ ВОЙСК: СОСТОЯНИЕ И УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ БАЗЫ

Выполнен анализ результативности мер по усовершенствованию законодательной и нормативно-правовой базы в ходе реформирования внутренних войск МВД Украины, освещенных Главным управлением внутренних войск МВД Украины в «Белых книгах» внутренних войск в 2008 и 2011 годах.

ZOZULIA I. PROGRESS OF THE REFORMING OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE BASED ON THE «WHITE PAPER» OF INTERNAL FORCES: STATE AND DEVELOPMENT OF A LEGAL FRAMEWORK

The analysis of the impact of measures to improve the legislative and regulatory framework in the course of the reforming of the Ministry of Ukraine, which were Covered by Department of Internal Troops of Ukraine in the «White Papers» internal forces in 2008 and 2011 is made.